

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

مصاحبه "میلنا رامپدی" با دکتر "تیم ایکنهاوس"
برگردان از: حمید بهشتی
۰۵ مارچ ۲۰۱۶

تاجیکستان میان اسلام، سکولاریسم استبدادی و وضعیت نابسامان اقتصادی

دکتر "تیم ایکنهاوس"

مصاحبه ای روشنگر در باره اسلام، تاریخ، جوامع اسلامی و مسائل اجتماعی و اقتصادی و عدم موفقیت دموکراسی در تاجیکستان که نشان می دهد تا چه حد گوناگونی و تفاوت میان ملل مسلمان، فرهنگ ها و تمدن هایشان وجود دارد.

میلنا رامپدی: با توجه به این که جهان اسلام دارای تفاوت های مدنی، زبانی و فرهنگی می باشد برداشت شما از فرهنگ اسلامی در تاجیکستان چیست؟

تیم ایکنهاوس: تاجیکستان در چارچوب اتحاد جماهیر شوروی دارای استقلال بسیار اندکی بود. اما اسلام در میان مردم تاجیکستان دارای اهمیت است. مردم تاجیکستان بر این امر واقف اند که به اسلام در آسیای مرکزی تعلق داشته و بخشی از مسلمانان دارای مذهب حنفی می باشند. در سطح فرهنگی شعر در تاجیکستان مملو از مؤلفه های دینی است. به لحاظ زبانی شعر تاجیکستان بر عناصر فارسی و ترکی بنا شده است و مردم بخشی از یک سنت فرهنگی می باشند. اما در زندگی روزمره کمتر فرهنگ اسلامی مطرح است بلکه بیشتر مشورت اخلاقی و ارزشی و مقررات زندگی روزمره مینا قرار دارد. مردم می خواهند بدانند که در اسلام چگونه باید زیست. اینجا مسائل اساسی از جمله نماز، زکات و روابط جنسی مطرح اند. در این میان مقررات مبتنی بر قواعد اسلامی در میان مردم تاجیکستان نقش مهمی را بازی می کنند. اما به لحاظ سیاسی تاجیکستان آزاد نبوده، همچون کشوری است که مستبدانه توسط نخبگان مسلط اداره می شود. زمانی که تاجیکستان هنوز بخشی از شوروی بود متعلق به ابرقدرتی در چارچوب نظام جهانی دو قطبی و جنگ سرد بود. هویت بسیاری از تاجیک ها از این گذشته سرچشمه می گیرد. اما در رابطه با سیاست بین المللی جهانی شده در سال های اخیر تغییرات بسیاری صورت گرفته است.

به لحاظ جغرافیائی و جغرافیای سیاسی تاجیکستان دارای مرزی طولانی با افغانستان است. به خاطر نزدیکی به افغانستان مردم تاجیکستان آگاهی یافته اند که به لحاظ سیاست جهانی با ایجاد صلح در افغانستان ارتباط دارند. به همین خاطر تاجیک ها مبالغی را از اروپا و آمریکا دریافت داشته اند. مرز طولانی دیگر این کشور با چین است. چین مهم ترین بازیگر اقتصادی در تاجیکستان می باشد. به همین جهت تاجیک ها خود را در ارتباط جهانی یافته، می دانند که فاقد نقش محوری بوده، اما به نحوی با دیگران در رابطه اند.

یک مشکل بزرگ تاجیکستان اعمال سانسور بر شبکه های اجتماعی است که تا حدی نیز خارج از دسترس می باشند. اسلام در تاجیکستان گزینه ایست در نظامی به شدت فاقد قانونمداری. اسلام به آنها کمک می کند تا زندگی روزمره و معیارهای اخلاقی خود را با آن تنظیم نمایند. در حالی که در کشور ارتشاء در همه جا حضور داشته و بی عدالتی در نظام مالکیت حاکم است اخلاق اسلامی مقاومت می کند. مقررات اسلامی زکات به فقراء و مستمندان یاری می رساند. اما موقعیت زنان در تاجیکستان به دلایل مختلف فاجعه بار است. روابط جنسی تاجیک ها مشمول تغییر گشته است. تاجیکستان کشوری است پدرشاهی. ازدواج با دختر بچه در آنجا وجود ندارد. سن ازدواج به خاطر وضعیت اقتصادی بالاتر از آن است. بسیاری از مردم تولد فرزندان را به ثبت نمی رسانند. این منجر بدان گشته است که زنان قادر نیستند در دادگاه از حق خود دفاع نمایند. زیرا حکومت، نظام اسلامی را به رسمیت نمی شناسد.

اما مشکل بزرگ این کشور مهاجرت نیروی کار به شهرهای بزرگ است که اکثراً از مردان می باشند. تا ۲۰۱۴ تاجیکستان بالاترین درصد مهاجرت نیروی کار به روسیه را داشت که البته به خاطر تحریم هائی که علیه روسیه شده تغییر یافته است. مهاجران شغلی غالباً همسر دومی نیز در روسیه دارند و زنان با فرزندان در تاجیکستان به جای می مانند. بسیاری از شوهران به خانه خود دیگر باز نمی گردند. به واسطه تحریم های ایجاد شده علیه روسیه اقتصاد تاجیکستان در هم ریخته است. ۶۰٪ حواله جات بانکی از خارج قطع گشته اند. در تاجیکستان میزان مردان جوانی که فاقد چشم انداز شغلی می باشند رو به افزایش است. ریسکی که وضعیت مزبور دارد در این است که موجب شورش می گردد. اما جامعه پذیرای حاکمیت تا کنون موفق گشته است از بروز مجدد جنگ داخلی جلوگیری نماید (جنگ داخلی ۱۹۹۲-۱۹۹۷ فاجعه بار بود).

ساختارهای غیرشهری به میزانی وسیع متکی بر اسلام بوده، اسلام مبنای نظام اجتماعی کشور است. بسیاری کسانی که برای جلوگیری از شورش های اجتماعی دعوت به اسلام نموده و ساخت های اجتماعی اسلامی را تحکیم می نمایند. در حکومت تاجیکستان نیز تغییر در اصول مشاهده می گردد. در سطح کشوری جلب توجهات بر روی رشد ساخت مرکزی اسلامی قرار گرفته است. زیرا اسلام در خدمت ابقای کشور می باشد. حاکمیت به نحو وحشتناکی استبدادی است. رئیس جمهور خواهان حاکمیت مادام العمر و به وجود آوردن نظام سلسله وار است. بدین قرار از اسلام برای

حاکمیت در کشور سوء استفاده می شود. پس از پایان جنگ داخلی، در مجلس اپوزیسیون اسلامی به وجود آمد، اما اکنون ممنوع گشته و بدان مارک تروریستی زده اند.

تاجیکستان به خاطر بحران اقتصادی موجود، در آستانه دوران استبدادی نا آرامی قرار دارد. کوچ از روستا به شهر ضعیف است زیرا شهرهای بزرگ وجود ندارند. پایتخت کشور، دوشنبه، ۸۰۰.۰۰۰ جمعیت دارد. علاوه بر آن شهرهای تاجیکستان به ندرت چشم اندازی برای زندگی به مردم عرضه می کنند. از آنجا که کارخانه و محل کار کم است، شهرها فقط جنبه مکان های جا به جا شدن برای رفتن به روسیه را دارند.

میلنا رامپلدی: مشکل سال های دهه ۱۹۹۰ برای دست یافتن به استقلال و هویت تاجیکی در چه بود؟

تیم ایکنهاوس: تاجیکستان پس از ۱۹۹۱ استقلال یافت. اما این استقلال اختیاری نبود. البته جریان های طالب خودگردانی در کشور وجود داشتند، اما به فکر جدائی از شوروی نبودند. زیرا تاجیکستان فاقد شرایط لازم برای حیات مستقل می باشد. از یک سو نیروهای اسلامی خواهان رسیدن به قدرت هستند و از سوی دیگر نخبگان قدیمی کمونیست. اما نیروهای امنیتی و سازمان های جاسوسی از هم پاشیده، بسیاری از افسران اسلاوی تبار کشور را ترک گفتند. این بود که خلای سیاسی به وجود آمده را تبهکاران سیاسی و سازمان های بزهکار پر کردند و این موجب جنگ داخلی مخرب ۵ ساله گشت. سپس در ۱۹۹۷ سازمان ملل متحد بانی مقررات صلحی گشت که تا حدی اوضاع را تغییر داد و کشور که به کلی متلاشی شده بود به طور سمبلیک بنیانگذاری شد. اما مجمعی برای ایجاد آشتی ملی به وجود نیامده، جنگ داخلی به هیچ وجه در جامعه هضم نشد و در باره آمار کشته شدگان جنگ داخلی که بین ۴۰.۰۰۰ و ۱۲۰.۰۰۰ است، کسی حرف نمی زند.

در ۱۹۹۷ در کشور با جذب اپوزیسیون ابتداء آرامش ایجاد گشت که تا سال ۲۰۰۵ دوام داشت. اما پس از ۲۰۰۵ توجه بین المللی از آنجا سلب گشته و بازیگران جدیدی پای به صحنه نهادند. در روسیه "پوتین" به قدرت رسید و دولت تاجیکستان به فکر این افتاد که روش های استبدادی را برای حذف اپوزیسیون به کار بندد. قرضه های چینی به کشور سرانجام گشت. در این شرایط دیگر به اتحادیه اروپا و امریکا نیازی نبود زیرا طرف های معامله بهتری پدیدار گشته بودند. از سوی دیگر تاجیک ها به عراق نگریسته دریافتند که امریکائیان با تهاجمات خویش بدان کشور به انجام چه کارهائی قادرند. لذا برداشت از غرب منفی گشته، اعتماد بدان از بین رفت. به همین جهت تحولات دموکراتیک نیز ایراد آمیز به نظر آمد. همین موضوع در باره بهار عربی نیز مصداق داشته، نگرش بدان نیز منفی شد. بهار عربی به ماریج خوشونت، خلافت اسلامی و جنگی بی انتها منجر گشت. به همین جهت حاکمیت تاجیکستان به این نظر رسید که دیگر به این بازی های دموکراتیک در کشور نیازی نداشته و عرض ۵- ۶ سال اپوزیسیون را به کلی حذف کرد. از جمله با به قتل رساندن فعالان سیاسی.

میلتا رامیلدی: لطفاً از کار تحقیقاتی خودتان در تاجیکستان برایمان تعریف کنید.

تیم ایکنهاوس: یک موضوع مهم برایم جنگ داخلی بود. من سرچشمه ها و چگونگی به وجود آمدن جنگ داخلی را بررسی کردم. بخش دیگری از تحقیقات من در باره علماست، در باره نخبگان دینی کشور از دهه های پایانی شوروی تا زمان حاضر. من شبکه های موجود را بررسی نموده و این را که در چه زمینه های بزرگتری حضور دارند تحلیل می کنم. اساس این تحلیل مربوط است به هدایت دینی بر مبنای «امر به معروف و نهی از منکر». میدان هدایت دینی در تاجیکستان غالباً نماز جمعه است که طی آن به پرسش های مردم پاسخ داده می شود. من این را که این پرسش ها در سال های اخیر چه تغییراتی داشته اند بررسی می کنم، که مردم به چه موضوعاتی توجه دارند.

در زمینه هدایت، تحقیق در باره شبکه های دینی تاجیکی در اینترنت نیز به ویژه در باره مهاجران تاجیک در خارج حائز اهمیت است. زیرا این فقط مسجد نیست که مرکز هدایت دینی است، بلکه همچنین گونه های الکترونیک دعوت دینی در غالب وبسایت و آپ برای سمارت فون نیز هست.

مهاجرت شغلی در جامعه مسلمانان تاجیکستان در تحولات اجتماعی مؤثر بود است. زنان مؤمن در سال های اخیر خواهان میدان عمل بیشتری هستند و به ویژه در اینترنت زنان در وبسایت های دعوت دینی حضور بیشتری دارند. اما این امر در مورد مساجد صدق نمی کند، زیرا ورود زنان به مساجد با مشکل همراه است.

با اینحال در باره تاجیکستان نمی توان از فمینیسم اسلامی سخن گفت. زنان بخش مهمی برای دعوت به اسلام به حساب می آیند. زیرا شمار زیادی از مردان در کشور نبوده و زنان در مجامع حضور بیشتری دارند. زنان در کشور باقی مانده و از شرایط نامتوازن اجتماعی رنج می برند. مردان، زنان متعدد داشته و به انحاء غیر متعارف ازدواج می کنند. خرید و فروش مواد مخدر شیوع بسیار دارد. بیماری های وریدی از خارج نفوذ کرده زنان مبتلا می شوند. نظام پزشکی کشور فاقد امکانات مبارزه با این بیماریهاست. بر این تضییقات خشونت خانوادگی افزوده می گردد. در این وضعیت اسف بار اما شخصیت های دینی متعادلی وجود دارند که از زنان حمایت می کنند. آنها در باره خشونت خانوادگی موضع گرفته و می گویند کتک زدن زنان مجاز نیست. در میان شنوندگان آنها هستند کسانی که این سخنان را به دل پذیرا هستند. آنها همچنین به تعدد زوجات خلاف قاعده اعتراض می کنند، به زنان توضیح می دهند که باید به بیماری ها رسیدگی کرده به پزشک مراجعه نمایند، که ابتلای به مرض سل خواست خدا نبوده قابل علاج است. نسل جدید تاجیک های مسلمان در جست و جوی پاسخ برای مسائل روزمره خویش هستند. این البته فمینیسم نیست. اما هر چه باشد گام مهمی برای برطرف نمودن مشکلات زنان در مناطق روستائی است. زیرا هنگامی که یک روحانی بگوید: «کتک زدن زنان درست نیست» در برخی از مؤمنین اثر می کند. بدین صورت در تاجیکستان مجامع اسلامی با وضعیت نامتعادل جامعه مقابله می کنند. اهمیت زنان به طور روز افزون بیشتر می شود. زیرا تعداد مردان کمتر از آنهاست. امروزه در صورتی که مجامع مسلمان نسبت به زنان توجه ننمایند، به دنبال این تغییرات از هم خواهند پاشید.

میلنا رامپلدی: آرزوی شما برای تاجیکستان چیست؟

تیم اپکنهاوس: آرزوی من برای تاجیکستان آزادی بیشتر و قانونمندی بیشتر است، این که مردم بتوانند خودشان در باره خود تصمیم گیری کنند، اندکی رفاه، تقسیم عادلانه امکانات، آزادی بیان. مشارکت و نه دفع. زیرا از دخالت مردم به کارها، هم از نظر اجتماعی، هم از نظر اقتصادی و سیاسی جلوگیری می شود. اما من طرفدار جذب هستم و نه دفع.

میلنا رامپلدی: مهم ترین مشکل تاجیکستان میان اسلام و مدرنیته در چیست؟

تیم اپکنهاوس: اسلام در تاجیکستان مسأله نیست. در اینجا مشکل درک مدرنیته است و تاجیکستان از این نظر استثناء نیست. روند امیدبخش سال های دهه ۱۹۹۰ تحول دموکراتیک بود و در بسیاری از کشورها نیز دموکراسی موفقیت آمیز بود. اما اکنون عقبگرد صورت گرفته است. کشورها رو به استبداد می روند و این مهم ترین مشکل است. مشکل تاجیکستان با اسلام نیست بلکه در این است که چگونه باید برای ایجاد حکومتی شفاف عمل نمود.

تصاویر از تیم اپکنهاوس

برگرفته از تلاکسکالا - ۴ مارچ ۲۰۱۶

<http://www.tlaxcala-int.org/article.asp?reference=17389>